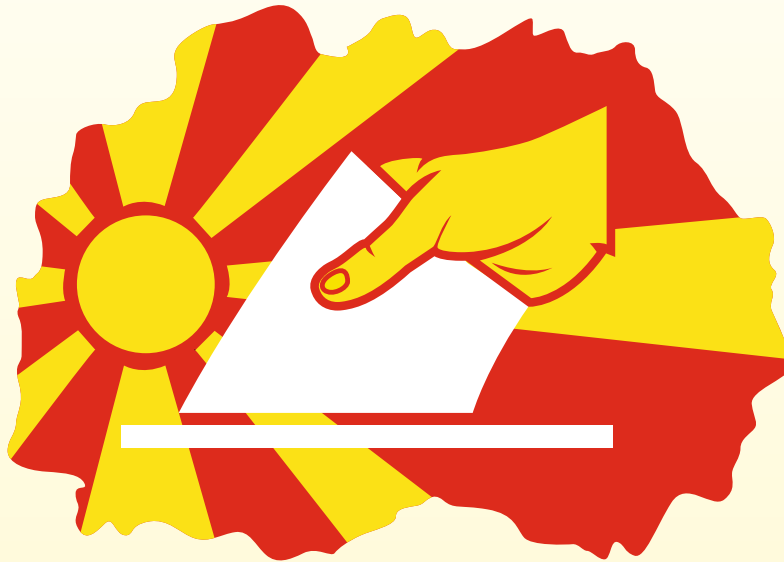


РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА  
ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА



## **ПРЕТСЕДАТЕЛСКИ ИЗБОРИ 2014**

---

**ПРИРАЧНИК ЗА ЕДУКАЦИЈА  
НА ЧЛЕНОВИТЕ НА ИЗБИРАЧКИТЕ ОДБОРИ**



## ПОРАКА ОД ДРЖАВНАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

### **Почитувани членови на избирачките одбори,**

Само избори кои имаат кредибилитет и ги почитуваат принципите на демократијата и доброто владеење придонесуваат за демократски развој на општеството. Државната изборна комисија со успешно спроведување на изборите го поставува фундаментот на демократијата и придонесува за зголемена доверба во изборниот систем на Република Македонија. Таа вложува континуирани напори да претставува пример и да ја одржува својата репутација на независен, непристрасен, одговорен и професионален орган.

Државната изборна комисија е подготвена да организира и спроведува избори кои се во согласност со меѓународните демократски норми, притоа определувајќи се за следење на принципот на изборен циклус. Една од најважните алки во синџирот на остварување на тие цели се токму избирачките одбори. Како нивни членови, со својата работа токму вие носите дел од товарот, одговорноста, но и заслугите и честа за успешно спроведени избори. На денот на изборите, очекувањата од вас се високи, но признанието за остварување на тие очекувања е уште повисоко. Сознанието дека заедно учествуваме во процесот на одржување на високото ниво на демократија е од непроценливо значење.

Обезбедувајќи рамноправни услови за сите учесници во изборите и општо, слободно, еднакво и тајно право на глас за секој гласач, уште еднаш ќе ја потврдиме и зацврстиме нашата улога во демократското општество во Република Македонија.

ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА  
ПРЕТСЕДАТЕЛ  
*Никола Рилкоски*



## СОДРЖИНА

<b>ВОВЕД.....</b>	<b>5</b>
<b>I. ДЕН ПРЕД ИЗБОРИТЕ.....</b>	<b>6</b>
I.1. СОСТАНОК НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР НА ДЕНОТ ПРЕД ИЗБОРИТЕ.....	6
I.1.1. ДОЛЖНОСТИ НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР.....	7
I.2. ПРИЕМ И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ.....	9
I.3. УРЕДУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....	12
I.4. ИЗБИРАЧИ КОИ ГЛАСААТ ЕДЕН ДЕН ПРЕД ДЕНОТ НА ИЗБОРИТЕ.....	14
I.4.1. ГЛАСАЊЕ НА НЕМОЌНИ ИЛИ БОЛНИ ЛИЦА И ЛИЦА ВО КУЌЕН ПРИТВОР.....	14
I.5. ПРЕД ДА ЗАМИНЕТЕ ОД ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....	17
I.5.1. ГЛАСАЊЕ НА ЛИЦА КОИ СЕ НАОЃААТ НА ИЗДРЖУВАЊЕ КАЗНА ЗАТВОР ИЛИ СЕ ВО ПРИТВОР И ВНАТРЕШНО РАСЕЛЕНИ ЛИЦА.....	17
<b>II. ДЕН НА ИЗБОРИ.....</b>	<b>20</b>
II.1. ПОДГОТОВКИ ПРЕД ПОЧЕТОКОТ НА ГЛАСАЊЕТО.....	20
II.2. ЛИЦА КОИ МОЖАТ ДА БИДАТ ПРИСУТНИ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....	21
II.3. ГЛАСАЊЕ.....	23
II.3.1. ПОСТАПКА ЗА ГЛАСАЊЕ.....	24
II.3.2. ПРИГОВОРИ ОД ГЛАСАЧИТЕ.....	31
II.3.3. ГЛАСАЊЕ НА ИЗБИРАЧИ НА КОИ ИМ Е ПОТРЕБНА ПОМОШ.....	31
II.3.4. ЗАТВОРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....	32
II.3.5. ПРЕКИН НА ГЛАСАЊЕТО.....	33
II.4. СУМИРАЊЕ И УТВРДУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО.....	33
II.5. ПАКУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКИОТ МАТЕРИЈАЛ.....	38
<b>III. ЗАБРАНИ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....</b>	<b>41</b>
III.1. ЗАБРАНА ЗА КОРИСТЕЊЕ МОБИЛЕН ТЕЛЕФОН ИЛИ АПАРАТ ЗА ФОТОГРАФИРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО ЛИВЧЕ.....	41
III.2. ЗАБРАНА ЗА НОСЕЊЕ ОРУЖЈЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО.....	41
III.3. ЗАБРАНА ЗА СЕМЕЈНО И ГРУПНО ГЛАСАЊЕ И ГЛАСАЊЕ ВО ИМЕ НА ДРУГ....	42
III.4. СОРАБОТКА СО ПОЛИЦИЈАТА НА ДЕНОТ НА ГЛАСАЊЕТО.....	43





## ВОВЕД

Избирачкиот одбор непосредно го спроведува гласањето на гласачкото место и тој е одговорен за законито спроведување на изборите.

Како член на избирачки одбор, Вие сте претставникот на изборната администрација со кој гласачите ќе имаат непосреден контакт за време на гласањето. Вие сте огледалото на изборите во очите на домашната и меѓународната јавност. Од Вашата работа, познавање и доследно спроведување на пропишаните правила и процедури ќе зависи валидноста на изборниот процес и оценката за спроведување на меѓународните стандарди во изборите во Република Македонија.

Од овие причини од голема важност е да покажете највисоко ниво на професионализам и интегритет во Вашата работа за време на спроведувањето на изборите. Ова се однесува на Вашите обврски пред денот на гласањето (пр. посетата на задолжителната обука организирана од страна општинската изборна комисија) но и на обврските и одговорностите за организирање на денот на гласањето, спроведувањето на гласањето и сумирањето на резултатите по завршеното гласање.

Вашиот ангажман треба да ја обезбеди тајноста на гласањето за секој гласач, но и интегритетот, сигурноста, транспарентноста и мирното одвивање на изборниот процес. Со еден збор, Вие, со вашето однесување, треба да придонесете да се задржи високото ниво на доверба во изборниот процес.

Вашата задача е да ги спроведувате изборните процедури во целост. За да ги спроведете морате да ги познавате и во целост и доследно да ги следите процедурите пропишани со Изборниот законик и упатствата на Државната изборна комисија. За таа цел како потсетник е изготвен и овој прирачник. Доколку не ги спроведувате пропишаните процедури ги нарушувате правата на избирачите, го нарушувате интегритетот на изборниот процес, ги загрозувате основните принципи на демократијата. Во исто време непочитувањето на постапките предизвикува и соодветни санкции почнувајќи со мерка за отстранување од изборните органи, парични казни и казни затвор за потешки дела против изборите.



## I. ДЕН ПРЕД ИЗБОРИТЕ

Избирачкиот одбор презема неколку дејствија на денот пред изборите.

ЦЕЛ на ова поглавје е да ги обработи токму тие дејствија:

1. подготовка на Избирачкиот одбор за состанок,
2. состанок на Избирачкиот одбор,
3. поделба на улогите (задачите) за денот на изборите,
4. прием и обезбедување на изборниот материјал,
5. уредување на гласачкото место и
6. спроведување на гласање за избирачите кои се болни или немоќни или се во куќен притвор.

### I.1. СОСТАНОК НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР НА ДЕНОТ ПРЕД ИЗБОРИТЕ

- Општинската изборна комисија го известува претседателот на избирачкиот одбор за времето на примопредавање на изборниот материјал.
- Претседателот на избирачкиот одбор го известува својот заменик и членовите за времето на приемот на материјалот и го свикува избирачкиот одбор да се состане пред гласачкото место еден час пред приемот на материјалите.
- Се препорачува избирачкиот одбор да биде во полн состав!

Претседателот и другите членови на избирачкиот одбор се договараат за ПОДЕЛБА НА УЛОГИТЕ (ЗАДАЧИТЕ) на денот на гласањето. Улоги на членовите на избирачкиот одбор се следните:

- Лице кој го одржува редот на влегувањето во просторијата каде се гласа и кој ги проверува гласачите дали имаат белег од видливо мастило за обележување на гласачи на десниот палец (1)
- Лице кое ги проверува документите за лична идентификација (2)
- Лице кое ракува со изводот од избирачкиот список (3)
- Лице кое издава гласачки ливчиња и става печат (4)
- Лице кое ракува со маркерот за обележување на гласачите со - видливо мастило и кој се грижи гласачкото ливче да биде ставено во гласачката кутија (5)

Секој од членовите на избирачкиот одбор покрај основното задолжение, врши и други работи кои се неопходни за организирање и непречено спроведување на изборите.

Претседателот и членовите на избирачките одбори и нивните заменици се должни да потпишат ИЗЈАВА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ТАЈНОСТ И ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ. Формуларот за оваа изјава го добиваат од Општинската изборна комисија, и по потпишувањето, изјавата ја предаваат во ОИК.



### I.1.1. ДОЛЖНОСТИ НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР

#### Пред започнување на гласањето

- Го пополнува Записникот за утврдената состојба на просторијата за гласање, изборниот материјал и гласачките кутии (Образец 15)
- Го пополнува делот од Записникот за гласање, сумирање и утврдување на резултати (Образец број 16а) кој се пополнува пред почетокот на гласањето
- Го распределува изборниот материјал (доверлив и недоверлив) на членовите на избирачкиот одбор
- Го запишува бројот на избирачкото место на пливките, вреќите и другите материјали коишто ќе се употребуваат на гласачкото место на денот на изборите.
- Се грижи (го организира) гласачкото место да биде соодветно уредено за да се обезбеди непречен тек на гласањето
- Празните гласачки кутии им ги покажува на сите присутни на гласачкото место.
- Доколку избирачкиот одбор претходниот ден спровел гласање на болни или немоќни лица, или лица кои се наоѓаат во куќен притвор, пред да ја запечати гласачката кутија:
  - ги ОТВОРА залепените пливки со гласачки ливчиња од овие гласачи,
  - без да гледа за кого е гласано, ги става во гласачката кутија.
  - Бројот на овие ливчиња го евидентира во Записникот (Образец број 16а),
  - Ја затвора гласачката кутија со нумерираниите сигурносни пластични ленти и истата ја поставува така што ќе можат да ја гледаат сите лица кои се овластени да присуствуваат на гласачкото место. Броевите на сигурносните пластични ленти задолжително ги запишува во Дневникот за евиденција на настани.

#### За време на гласањето

- Се грижи сите активности кои ќе се извршат во гласачкото место да се во согласност со процедурите содржани во Прирачникот за едукација
- Го забележува времето на отворање на гласачкото место во Записникот (Образец број 16а), и во Дневникот за евиденција на настани.
- Ги пополнува Записниците (во целост и правилно) .
- Податоците за одзивот на гласачите ги доставува до Општинската изборна комисија.
- Одговорен е за одржување на редот и мирот на гласачкото место. Во случај на нивно нарушување, тој:
  - ја повикува полицијата (усно, писмено, телефонски, или на друг погоден начин)
  - го пополнува Образецот во врска со потребата од повикување на полиција и веднаш ја известува Општинската изборна комисија
- Кога редот и мирот се повторно воспоставени се грижи полицијата да го напушти гласач
- Кога редот и мирот се повторно воспоставени се грижи полицијата да го напушти гласачкото местокото место
- Го евидентира гласањето на гласачите на кои им е потреба помош во Записникот (Образец 16а) и во Дневникот за евиденција на настани
- Комуницира со овластените претставници, набљудувачите и новинарите само за ТЕХНИЧКИ ИНФОРМАЦИИ ОКОЛУ ИЗБОРНИОТ ПРОЦЕС (на пр. број на запишани избирачи во изводот од Избирачкиот список, податоци за излезноста на гласачите до моментот на давањето на изјавата и слично).

За информации поврзани со прашања за текот на гласањето и изборниот процес, новинарите се упатуваат на ДИК.



### За време на затворањето на гласачкото место

- Во 19:00 часот го затвора избирачкото место,
  - Доколку има гласачи кои чекаат во ред ќе определи еден член на избирачкиот одбор кој ќе застане на крај на редот од избирачите кои се затекнале пред објектот за гласање.
- Ќе го затвори отворот на гласачката кутија
- Ќе се увери дека по гласањето на последниот избирач, на гласачкото место се присутни само лицата кои се овластени за тоа
- Го забележува времето на затворање на гласачкото место и времето на завршување на гласањето во Записникот (Образец 16а),
- Во Дневникот за евиденција на настани:
  - го забележува времето на затворање на гласачкото место
  - ги забележува имињата на присутните овластени претставници и набљудувачи

### За време на пребројување на гласовите

- Се утврдува вкупниот број на избирачи кои гласале преку пребројување на потписите и отпечатоците во Избирачкиот список. Овој број се запишува и во Записникот (Образец број 16а).
- Ги прашува овластените претставници на подносителите на листи дали имаат забелешки за постапката за гласање, и доколку имаат ги внесува забелешките во Записникот (Образец брј 16а), во делот за забелешки за постапката за гласање.
- Се грижи за почитување на пропишаната процедура за сумирање и утврдување на резултатите
- Во Записникот (Образец број 16а), ги внесува податоците кои се утврдуваат во постапката за порамнување на гласачките ливчиња (Види: Порамнување на гласачки ливчиња стр.32).
- Проверува дали бројот на сигурносните пластични ленти со кои по завршувањето на гласањето е затворена гласачката кутија се совпаѓа со бројот на лентите со кои е запечатена гласачката кутија, а кој број веќе е запишан во Дневникот.
  - Ако броевите се совпаѓаат, тоа го забележува во Дневникот.
  - Ако тие не се совпаѓаат, тоа го внесува во Записникот (Образец број 16а) во за забелешки за постапката за гласање и во Дневникот за евиденција на настани, и за тоа ја известува Општинската изборна комисија И ПРОДОЛЖУВА СО ПОСТАПКАТА ЗА ПРЕБРОЈУВАЊЕ НА ГЛАСОВИТЕ.
- Ја ОТВОРА гласачката кутија.
- (Со ждрепка се утврдува кој од членовите на избирачкиот одбор ќе ги вади гласачките ливчиња од кутијата, ќе ги отвора и ќе му ги дава на претседателот.)
- Претседателот на ИО секое гласачко ливче им го покажува на присутните

### За време на пакување на материјалот

Се грижи за правилно распоредување на целокупниот изборен материјал во соодветните вреќи. Ја следи техниката за пакување на материјалот така како што е опишана во делот од овој прирачник „Пакување на изборниот материјал“ (види стр.37)





## 1.2. ПРИЕМ И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МАТЕРИЈАЛ

- Општинската изборна комисија го известува избирачкиот одбор за точното време на предавањето на материјалот
- За примопредавањето на материјалот се составува записник. (Образец број 14а).
- На примопредавањето на материјалот задолжително присуствуваат претседателот и членовите на ИО

Веднаш по приемот, членовите на избирачкиот одбор треба детално да го проверат бројот на добиените гласачки ливчиња !!!

**ВО ОТСУСТВО НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР, СИТЕ НАВЕДЕНИ АКТИВНОСТИ ГИ ИЗВРШУВА ЗАМЕНИК ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР!**

### ПОСТАПКА (ФОРМУЛА) ЗА ПРЕБРОЈУВАЊЕ НА ДОБИЕНИТЕ ИЗБИРАЧКИ ЛИВЧИЊА:

- Гласачките ливчиња ги добивате во кочан.
- Секое гласачко ливче има сериски број.
- Серискиот број е испечатен на делот од гласачкото ливче кој останува на кочанот (види ја сликата!).
- Добивате еден кочан со гласачки ливчиња за избор на Претседател на Република Македонија.
- **ПРОВЕРЕТЕ ГО КОЧАНОТ ВНИМАТЕЛНО!**
- Искористете ги сериските броеви за да проверите колку гласачките ливчиња сте добиле во кочанот
- Од серискиот број наведен на кочанот на последното ливче се одзема серискиот број наведен на кочанот на првото ливче и разликата се зголемува за +1 според следната формула:

ПРИМЕР:

сериски број на последното ливче	-	сериски број на првото ливче	+ 1 =	вкупен број на гласачки ливчиња
2.035	-	1.501	+ 1 =	535

- Бројот на гласачки ливчиња мора да се совпаѓа (да е ист) со бројот на избирачи запишани во изводот од Избирачкиот список за соодветното гласачко место.

Пример: Ако на избирачкиот список има 535 избирачи, тогаш треба да добиете 535 гласачки ливчиња.





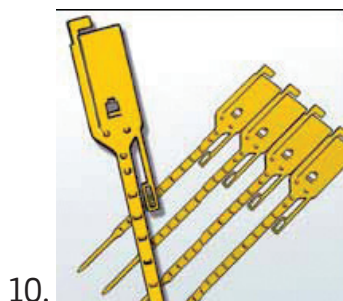
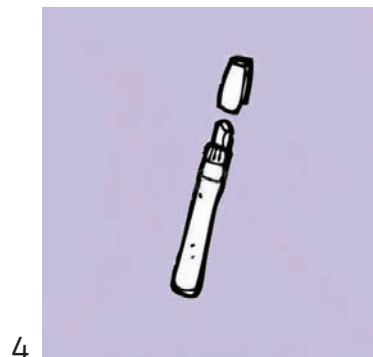
Право да присуствуваат на примопредавањето на изборниот материјал имаат:

1. овластените претставници на подносителите на листите (тие имаат право да дадат забелешки кои ќе бидат евидентирани во записникот (Образец број 14а)
2. акредитираните набљудувачи
3. новинарите

- Припадниците на полицијата го обезбедуваат приемот на материјалот, гласачкото место, избирачкиот одбор и сите лица присутни на приемот на изборниот материјал
- По завршувањето на приемот на материјалите просторијата се заклучува до денот на гласањето

## ВИДОВИ ИЗБОРЕН МАТЕРИЈАЛ

ДОВЕРЛИВ ИЗБОРЕН МАТЕРИЈАЛ	НЕДОВЕРЛИВ ИЗБОРЕН МАТЕРИЈАЛ
<ol style="list-style-type: none"><li>1. Кочан со гласачки ливчиња</li><li>2. Извод од Избирачкиот список за гласачкото место;</li><li>3. Дневник за евиденција на настани на гласачкото место;</li><li>4. Маркер – Видливо мастило за обележување на гласачи;</li><li>5. Печат со бројот на гласачкото место и</li><li>6. Обрасци на записници:<ul style="list-style-type: none"><li>• за утврдена состојба на просторијата за гласање, изборниот материјал и гласачките кутии од избирачкиот одбор (Образец број 15)</li><li>• за гласање, сумирање и утврдување на резултатот од Избирачко место (Образец број 16а)</li><li>• за предавање на изборниот материјал од ИО на Општинската изборна комисија (Образец број 20а)</li><li>• Образец за утврдување на потребата за повикување на полиција.</li></ul></li></ol>	<ol style="list-style-type: none"><li>7. Гласачки паравани;</li><li>8. Листа на кандидати (информативен постер);</li><li>9. Гласачка кутија;</li><li>10. Нумерирани пластични сигурносни ленти за запечатување на гласачката кутија и вреќата за транспорт на доверливите материјали</li><li>11. Пликови за пакување, за секое од наведените:<ul style="list-style-type: none"><li>• искористените гласачки ливчиња (важечки и неважечки)</li><li>• неискористените гласачки ливчиња,</li><li>• кочаните, избирачкиот список и Дневникот за евиденција;</li><li>• еден резервен заштитен плик;</li></ul></li><li>12. Пластични вреќи, големи, просирни, обележени со налепница:<ul style="list-style-type: none"><li>• за транспорт на доверливиот материјал;</li><li>• за транспорт на недоверливиот материјал;</li></ul></li><li>13. друг недоверлив материјал во кој спаѓаат:<ul style="list-style-type: none"><li>• пенкала;</li><li>• обичен маркер;</li><li>• линијар;</li><li>• перниче за отпечаток од прст;</li><li>• беџови за членовите на ИО;</li><li>• повеќејазично упатство за гласање и</li><li>• други материјали.</li></ul></li></ol>



**НАПОМЕНА:**

- За избирачките места кои имаат под 500 гласачи, избирачкиот одбор добива еден маркер - видливо мастило за обележување на гласачи
- За избирачките места со над 500 гласачи, избирачкиот одбор добива два маркери - видливо мастило за обележување на гласачи..

**ВАЖНО:**

- За чување на маркерите - видливото мастило за обележување на гласачите задолжен е претседателот на ИО
- По завршување на гласањето, избирачкиот одбор до ОИК враќа онолку маркери - видливо мастило за обележување на гласачи колку што добил од ОИК, без разлика на нивната состојба.



### I.3. УРЕДУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

#### ЗАБРАНА ЗА ПРОПАГАНДА:

- Отстранете ги сите пропагандни материјали (постери, летоци и сл).
  - од просторијата каде што е сместено гласачкото место
  - надвор во блиската околина во радиус од 100 метри на гласачкото место

#### ИНФОРМИРАЊЕ НА ГЛАСАЧИТЕ:

На видно место залепете ги информативните материјали за сите гласачи да можат полесно да се ориентираат во просторот:

- Залепете го знакот со бројот на гласачкото место на влезот од просторијата каде што ќе се гласа (доколку во еден објект има две или повеќе гласачки места нивниот реден број се означува и на секоја просторија што е определена за гласање)
- Истакнете ја листата на кандидати на видно место за гласачите
- Истакнете го описот на избирачкото место (со адреси)
- Упатството за гласање поставете го на место кое ќе им овозможи на сите новодојдени избирачи да го забележат и да го прочитаат
- Обележете ја гласачката кутија со соодветното обележје

#### ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

- Распоредете ги масите или клупите на начин кој обезбедува непречено гласање

#### ЗА ОВЛАСТЕНИТЕ ПРЕТСТАВНИЦИ И НАБЉУДУВАЧИ ОБЕЗБЕДЕТЕ ПОЗИЦИЈА ОД КОЈА ЌЕ ИМААТ ЦЕЛОСНА ПРЕГЛЕДНОСТ НА ЦЕЛОКУПНИОТ ПРОЦЕС

За нив е ДОЗВОЛЕНО:

- од непосредна близина да го следат утврдувањето на идентитетот на гласачите
- несметано да ја набљудуваат постапката за гласање,
- без да ја нарушуваат тајноста на гласањето – единствено да немаат увид во просторот зад гласачките паравани.

- Поставете ги гласачките паравани за да се обезбеди тајност и никој да не може да види како гласачот го пополнува гласачкото ливче



Орѓанизација на гласачко место



## I.4. ИЗБИРАЧИ КОИ ГЛАСААТ ЕДЕН ДЕН ПРЕД ДЕНОТ НА ИЗБОРИТЕ

Постојат три групи на избирачи кои гласаат еден ден пред денот на изборите:

- 1) Немоќни или болни лица и лица во куќен притвор,
- 2) Лица кои се наоѓаат на издржување казна затвор или се во притвор и
- 3) Внатрешно раселени лица.

### I.4.1. ГЛАСАЊЕ НА НЕМОЌНИ ИЛИ БОЛНИ ЛИЦА И ЛИЦА ВО КУЌЕН ПРИТВОР

#### 1. КОИ ЛИЦА МОЖАТ ДА ГЛАСААТ ДЕН ПРЕД ДЕНОТ НА ИЗБОРИТЕ НА ПРИЈАВЕНА АДРЕСА?

Општинската изборна комисија подготвува ЛИСТА на немоќни или болни лица и СПИСОК на лица кои се во куќен притвор кои ќе гласаат во своите домови.

Општинската изборна комисија овие листи ги доставува до избирачките одбори.

Само лицата кои се наоѓаат на листите ќе можат да гласаат еден ден пред денот на изборите!

#### 2. КОЈ ГО СПРОВЕДУВА ГЛАСАЊЕТО ЗА НЕМОЌНИТЕ ИЛИ БОЛНИТЕ ЛИЦА?

Гласањето за овие лица ќе го спроведе Избирачкиот одбор каде лицето е запишано во изводот од избирачкиот список за соодветното избирачко место.

Гласањето се спроведува на адресата која ја пријавил гласачот и може да се разликува од адресата во документот за лична идентификација. Пријавената адреса за гласање мора да биде на територијата на соодветната општина.

#### 3. ШТО ТРЕБА СО СЕБЕ ДА ПОНЕСЕ ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ЗА ДА ГО СПРОВЕДЕ ГЛАСАЊЕТО НА НЕМОЌНИТЕ ИЛИ БОЛНИТЕ ЛИЦА?

- 1) Извод од Избирачкиот список,
- 2) Маркер-видливо мастило за обележување на гласачи,
- 3) печат со број на гласачкото место,
- 4) гласачки ливчиња за избор на Претседател на Република Македонија (колку што има гласачи на листата добиена од Општинската изборна комисија),
- 5) празни мали пликови (за секое откинато гласачко ливче по еден плик),
- 6) гласачка кутија (ЗАПЕЧАТЕНА СО СИГУРНОСНИ ЛЕНТИ!) и
- 7) перниче за отпечаток од прсти (за случај некој од гласачите - болни и немоќни да е неписмен).

**НАПОМЕНА:** Пред да се откинат гласачките ливчиња, избирачкиот одбор проверува дали гласачите кои се евидентирани на списокот подготвен од ОИК, ги има во изводот од Избирачкиот список за тоа гласачко место. Потоа, избирачкиот одбор ги откинува гласачките ливчиња од кочанот. Со себе носи само онолку ливчиња колку што гласачи има на листата!

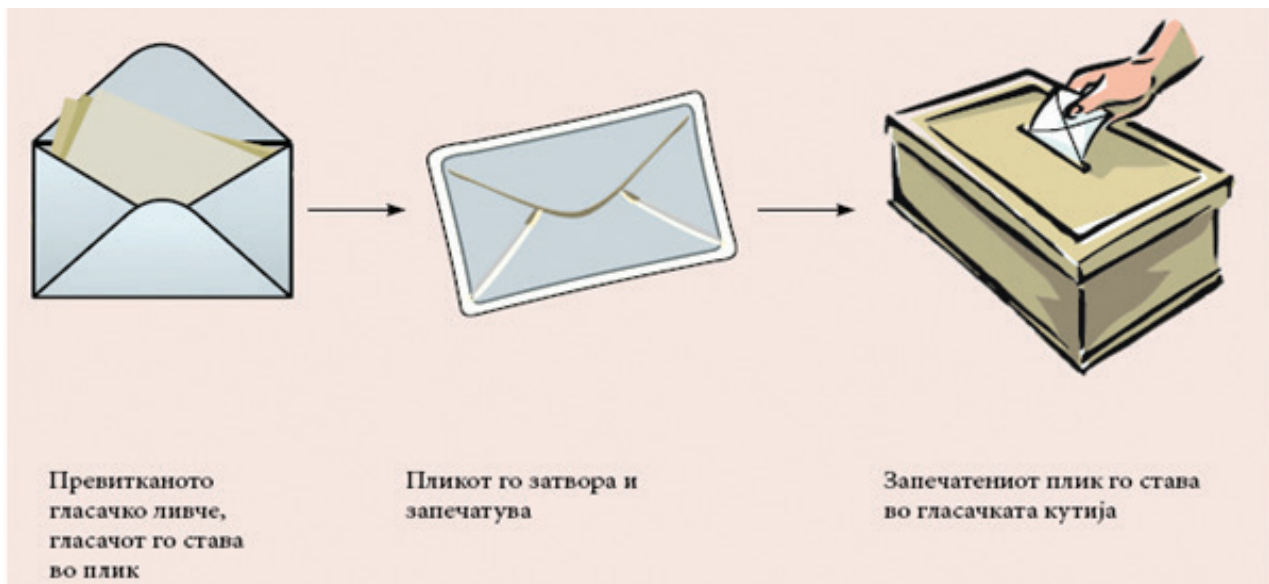


#### 4. КОЈА Е ПОСТАПКАТА ЗА ГЛАСАЊЕ НА НЕМОЌНО ИЛИ БОЛНО ЛИЦЕ?

- Избирачкиот одбор ја запечатува гласачката кутија која ќе ја земе со себе;
- Броевите од сигурносните ленти со кои е запечатена кутијата ги запишува во Дневникот;
- Избирачкиот одбор оди во домот на гласачот.

#### ДРУГО ЛИЦЕ ОД ДОМАЌИНСТВОТО НА ГЛАСАЧОТ КОЕ НЕ СЕ НАОЃА НА ЛИСТАТА, НЕ МОЖЕ ДА ГЛАСА ВО СВОЈОТ ДОМ!

- Избирачкиот одбор ја следи постапката за гласање ОД ЧЕКОР 1 ДО ЧЕКОР 5, како што таа е опишана на страница 21!
- Избирачкиот одбор мора да му обезбеди тајност на гласачот при самиот чин на гласање.
- По извршеното гласање, гласачот го превиткува гласачкото ливче и пред Избирачкиот одбор го става во празен плик.
- Гласачот го запечатува пликот и го спушта во гласачката кутија која избирачкиот одбор ја носи со себе.



**ВАЖНО:** Избирачкиот одбор нема работно време при спроведувањето на ова гласање! Избирачкиот одбор работи се додека сите кои се на листата за болни или немоќни не добијат можност да гласаат!

- Откако ќе заврши со работа, запечатената гласачка кутија со запечатените пликови од спроведеното гласање избирачкиот одбор ја остава на гласачкото место.
- ИО го напушта гласачкото место. Со тоа завршува работата на избирачкиот одбор за тој ден.

ОВЛАСТЕНИТЕ ПРЕТСТАВНИЦИ НА ПОДНОСИТЕЛИТЕ НА ЛИСТИ ИМААТ ПРАВО ДА ЈА СЛЕДАТ ЦЕЛАТА ПОСТАПКА ЗА ГЛАСАЊЕ НА ОВАА КАТЕГОРИЈА НА ЛИЦА!



## 5. КАКО ДА ПОСТАПИ ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ВО СЛУЧАЈ АКО:

Гласачот кој е на листата за гласање НЕ ГО ПРОНАЈДЕТЕ на пријавената адреса.	----->	- Продолжете со спроведување на гласањето за останатите од листата. - ИО не се враќа во домот на ист гласач.
ДРУГО ЛИЦЕ ОД ДОМАЌИНСТВОТО на гласачот кој е на листата САКА ДА ГЛАСА во својот дом.	----->	Доколку тоа лице не е на листата добиена од Општинската изборна комисија, не може да гласа во својот дом.
Гласачот кој е на листата ОДБИВА ДА ГЛАСА во својот дом.	----->	ИО ќе го напушти домот на гласачот. Настанот ќе го евидентира во Дневникот.
Гласачот кој бил на листата, а не гласал во својот дом, ДОЈДЕ НА ДЕНОТ НА ИЗБОРИТЕ и сака да гласа на гласачкото место.	----->	ИО нема да му дозволи да гласа.
Гласачот го има на листата добиена од Општинската изборна комисија, но ГО НЕМА ВО ИЗВОДОТ ОД ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК.	----->	ИО нема да му дозволи да гласа. Ќе го упати (или некој член на домаќинството на немоќното или болното лице) во подрачното одделение на ДИК.

## 6. ШТО СО НЕУПОТРЕБЕНИТЕ ГЛАСАЧКИ ЛИВЧИЊА?

- Во Дневникот за евиденција на настани избирачкиот одбор ги забележува причините поради кои гласачките ливчиња останале неупотребени.
- На овие гласачки ливчиња избирачкиот одбор им го откинува долниот десен агол. Овие ливчиња ИО ги чува во посебен плик.
- При сумирањето на резултатите неупотребените ливчиња се евидентираат заедно со останатите неупотребени ливчиња од гласањето на денот на изборите.





## I.5. ПРЕД ДА ЗАМИНЕТЕ ОД ГЛАСАЧКОТО МЕСТО:

- Проверете уште еднаш дали гласачкото место е уредено на начин кој ќе овозможи непречено спроведување на гласањето.
- Уверете се дека секој член на избирачкиот одбор ги разбира своите обврски за гласањето.
- На крај, пред да го напуштите гласачкото место:

Ставете ги доверливите материјали во големата просирна пластична вреќа за доставување на доверливи материјали, затворете ја односно запечатете ја со нумерирана сигурносна пластична лента. Внесете го бројот на нумерираната сигурносна пластична лента во Дневникот. Во присуство на полицијата затворете и заклучете ги прозорците и вратата.

**ВАЖНО:** Во оние гласачки места во кои нема услови изборниот материјал да биде оставен во посебна просторија која може да се заклучи, изборниот материјал задолжително се остава на чување во просторијата на општинската изборна комисија.

### I.5.1. ГЛАСАЊЕ НА ЛИЦА КОИ СЕ НАОЃААТ НА ИЗДРЖУВАЊЕ КАЗНА ЗАТВОР ИЛИ СЕ ВО ПРИТВОР И ВНАТРЕШНО РАСЕЛЕНИ ЛИЦА

- Лицата кои на денот на гласањето се наоѓаат на издржување казна затвор или се во притвор гласаат во казнено поправните домови.
- Внатрешно раселените лица се избирачи кои се внатрешно раселени и гласаат во центрите за внатрешно раселени лица.
- Овие две категории избирачи гласаат еден ден пред денот определен за избори.

Изборите ги спроведува избирачкиот одбор од најблиското избирачкото место.

ЗА ГЛАСАЊЕТО СЕ ИЗВЕСТУВААТ И ОВЛАСТЕНИТЕ ПРЕТСТАВНИЦИ  
НА ПОДНОСИТЕЛИТЕ НА ЛИСТИТЕ ЗАРАДИ НИВНО ПРИСУСТВО НА ГЛАСАЊЕТО.



## ПОСТАПКА ЗА ГЛАСАЊЕ

- Избирачкиот одбор надлежен за гласањето поставува привремено гласачко место во казнено поправниот дом или центарот за внтрешно раселените лица.
- Гласачкото место се ОТВОРА во 07:00 часот.
- Избирачкиот одбор ја следи вообичаената постапка за гласање ОД ЧЕКОР 1 ДО ЧЕКОР 6 како што таа е опишана на страница 21!

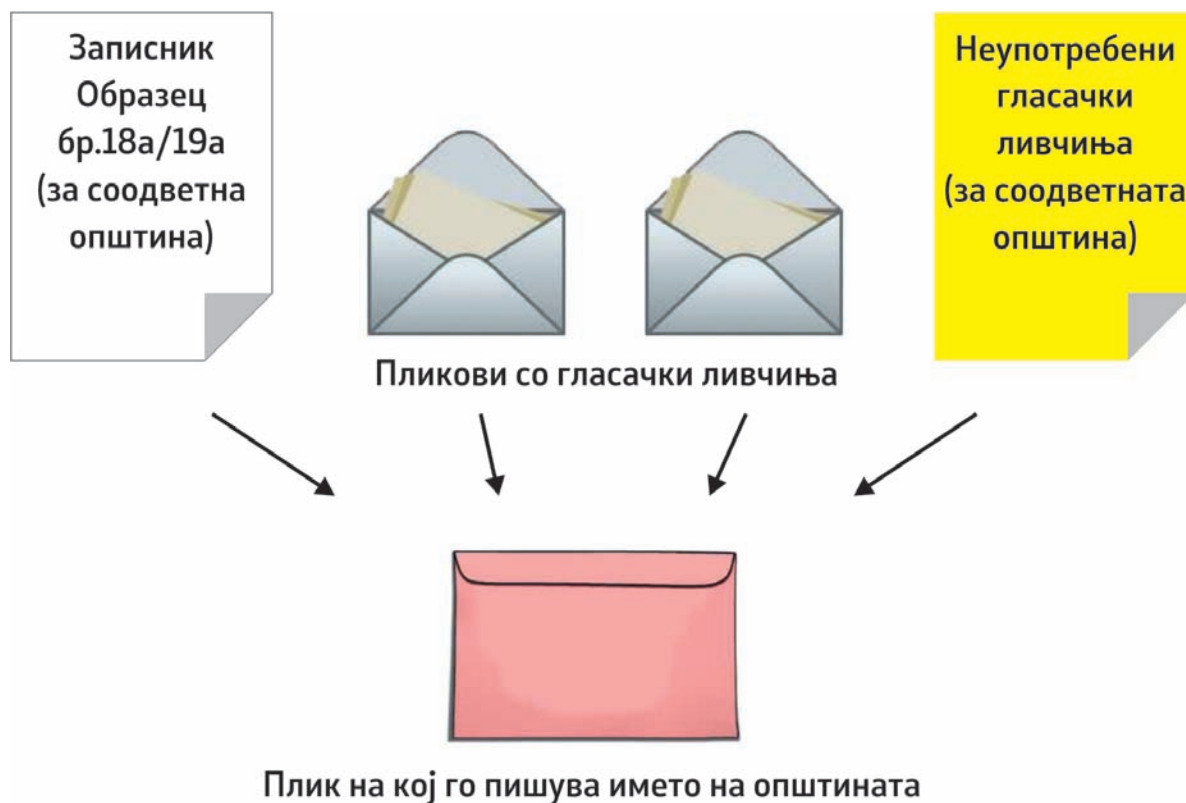
**НАПОМЕНА:** За ова гласање, избирачкиот одбор добива посебен извод од Избирачкиот список!

**ВАЖНО:** Заедно со секое гласачкото ливче, на гласачот му се дава и празен плик на кој е наведена општината каде што гласачот има живеалиште.

- По завршеното гласање, гласачот го превиткува секое гласачкото ливче и го става во посебен празен плик.
- Гласачот го затвора пликот и го спушта во гласачката кутија.
- Гласачкото место се затвора во 19 часот.
- По завршување на гласањето избирачкиот одбор ги поништува неупотребените гласачки ливчиња на начин што им го откинува долниот десен агол и ги прецртува по целата должина и ги става во посебни пликови на кои е наведена општината и се означува со ознака НЕУПОТРЕБЕНИ ЛИВЧИЊА, и на пликот го наведува бројот на неупотребени гласачки ливчиња.
- Потоа, избирачкиот одбор ја отвора гласачката кутија, ги селектира пликите по општини (без да ги отвори) и составува записник (Образец бр.18а) за секоја општина.
- Неотворените пликови со употребени гласачки ливчиња, пликот со неупотребени гласачки ливчиња, посебниот извод од Избирачкиот список и записниците се пакуваат во голем плик за секоја општина посебно и на пликот се наведува името на соодветната општинска изборна комисија.
- Вака спакуваниот гласачки материјал, избирачкиот одбор го предава на Општинската изборна комисија од која го добил материјалот.

За ова гласање избирачкиот одбор составува посебен записник:

- Посебен записник од гласањето по листа на кандидати за избор на Претседател на Република Македонија за избирачите на издржување на казна затвор или во притвор (Образец број 18а) и
- Посебен записник од гласањето по листа на кандидати за избор на Претседател на Република Македонија за избирачите со статус внатрешно раселени лица (Образец број 19а).






## II. ДЕН НА ИЗБОРИ

На денот на изборите, ангажманот на секој член на избирачкиот одбор треба да ја обезбеди тајноста на гласањето за секој гласач, но и интегритетот, сигурноста, транспарентноста и мирното одвивање на изборниот процес. Избирачкиот одбор со својата работа треба да придонесе да се задржи високот ниво на доверба во изборниот процес.

ЦЕЛ на ова поглавје е да го подготви избирачкиот одбор за правилно:

- 1) спроведување на постапката за гласање,
- 2) броење на гласовите и
- 3) сумирање на резултатите од гласањето.

### II.1. ПОДГОТОВКИ ПРЕД ПОЧЕТОКОТ НА ГЛАСАЊЕТО

Време:	Активност:	
6:00 ч.	• Секој член на избирачкиот одбор пристига во гласачкото место	
6:05 ч.	• Ако некој член на избирачкиот одбор е отсутен, претседателот ја известува Општинската изборна комисија	
6:10–6:20 ч.	• ИО врши увид во просторијата и го пополнува Записникот (Образец бр.15)	
6:20–6:30 ч.	• Уредување на гласачкото место и празната гласачка кутија	
6:30 ч.	• Претседателот на избирачкиот одбор ги покажува празните гласачки кутии и броевите на нумерираниите сигурносни пластични ленти (Присутни се сите членови на ИО, овластените претставници на подносителите на листи на кандидати, набљудувачи и новинари) • Броевите на лентите ги внесува во дневникот.	
6:35 ч.	• Претседателот на налепниците го пишува бројот на избирачкото место и ги лепи на едната страна од секоја гласачка кутија • На кутијата го лепи соодветното обележје, согласно со позадината на гласачките ливчиња	
6:35-6:50 ч.	• Пред да се запечати кутијата, доколку избирачкиот одбор претходниот ден спровел гласање во домовите на болни и немоќни лица/лица во куќен притвор од кутијата: - еден по еден ГИ ВАДИ и ГИ ОТВОРА запечатените пливкови со гласачки ливчиња - без да види за кого е гласано, едно по едно ливчињата ги спушта во гласачката кутија • бројот на овие гласачки ливчиња се запишува во Записникот (Образец број 16а),	
6:50–6:55 ч	• Се запечатува гласачката кутија (се протнуваат сигурносните пластични ленти низ страничните дупки од капакот на гласачките кутии и цврсто се затегнуваат)	
6:55–7:00 ч.	• Броевите на сигурносните ленти се запишуваат во Дневникот за евиденција на настани	

Гласачкото место се отвора во 07:00 часот. Времето на отворањето на гласачкото место се внесува во Записникот (Образец број 16а), и во Дневникот за евиденција на настани.



## II.2. ЛИЦА КОИ МОЖАТ ДА БИДАТ ПРИСУТНИ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

• Гласачите	→	• Не смеат да се задржуваат подолго од времето потребно за гласање
• Членовите / замениците на избирачкиот одбор	→	• Петмина кои го спроведуваат гласањето
• Членовите / замениците на Општинската изборна комисија	→	• При обиколка на гласачките места; можат да се задржат колку што е доволно за да го набљудуваат процесот
• Членовите на ДИК и Стручната служба на ДИК	→	• При обиколка на гласачките места; можат да се задржат колку што е доволно за да го набљудуваат процесот
<p>• Лица кои имаат право да ја набљудуваат работата на ИО:</p> <p>1) Овластените претставници на подносителите на листа на кандидат *</p> <p>2) Акредитираните домашни и меѓунаордни набљудувачи ** и</p> <p>3) Домашни новинари и странски акредитирани новинари ***</p>	<p>→</p> <p>↗</p> <p>→</p>	<p>• При отворање на гласачкото место,</p> <p>• Цело време додека трае гласањето,</p> <p>• При броење на гласовите и сумирање на резултатите</p> <p>• Додека трае гласањето</p>

### \* ОВЛАСТЕНИ ПРЕТСТАВНИЦИ НА ПОДНОСИТЕЛИТЕ НА ЛИСТА НА КАНДИДАТ

Овластените претставници на подносителите на листа на кандидат се легитимираат пред избирачкиот одбор така што покажуваат:

- Беџот за идентификација издаден од општинската изборна комисија
- Документ за лична идентификација

ЗАБЕЛЕШКИ од овластените претставници:

ОВЛАСТЕНИТЕ ПРЕТСТАВНИЦИ МОЖАТ ДА БАРААТ НИВНИТЕ ЗАБЕЛЕШКИ ДА СЕ ВНЕСАТ ВО ЗАПИСНИКОТ. ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР Е ДОЛЖЕН ДА ГО ОВОЗМОЖИ ТОА!

Овластените претставници НЕ СМЕАТ:

- да користат извод од избирачкиот список за контрола на избирачите,
- да носат партиски симболи на гласачкото место.



## \*\* АКРЕДИТИРАНИ НАБЉУДУВАЧИ

Акредитираните набљудувачи (домашни и меѓународни) се легитимираат со:

- БЕЏОТ за набљудувачи кој го издава ДИК, а тие се должни да го имаат на себе и
- Документ за лична идентификација.

Набљудувачите имаат право да бараат нивните забелешки да се се евидентираат во дневникот на избирачкото место.



## \*\*\* НОВИНАРИ

ДОМАШНИТЕ новинари пред избирачкиот одбор се легитимираат со:

- БЕЏ издаден од Државната изборна комисија,
- акредитација издадена од неговата новинарска куќа, од Здружението на новинарите на Македонија (ЗНМ) или од Македонската асоцијација на новинари (МАН) и
- документ за лична идентификација.



*СТРАНСКИТЕ акредитирани новинари се легитимираат со беџ издаден од ДИК.*

**ВАЖНО:** НЕ СМЕЕ ДА СЕ ПОПРЕЧУВА РАБОТАТА НА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР Доколку кој било овластен претставник, набљудувач или новинар ја попречува работата на ИО, ИО има право да побара тоа лице да го напушти гласачкото место. Доколку лицето доброволно не го стори тоа, ИО треба да повика полиција. Секое отстранување на лице од гласачкото место избирачкиот одбор го забележува во Дневникот за евиденција на настани.



### II.3. ГЛАСАЊЕ

Гласањето започнува во 07:00 часот и трае непрекинато до 19:00 часот.

#### ШТО ДОКОЛКУ ГЛАСАЊЕТО ЗАПОЧНЕ ПОДОЦНА ОД 07:00 ЧАСОТ?

Ако:

Тогаш:

Гласањето започнало пред 08:00 часот		Гласањето не се продолжува; завршува во 19 часот
Гласањето започнало помеѓу 08:00 и 10:00 часот		Гласањето се продолжува за онолку колку што траело одложувањето.
Гласањето не започнало до 10:00 часот		Се известува Општинската изборна комисија; Гласањето тој ден не се започнува.

#### МОЖЕ ЛИ ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ДА ГО ЗАТВОРИ ГЛАСАЧКОТО МЕСТО ПРЕД 19:00 ЧАСОТ?

Може, ако гласале сите избирачи запишани во изводот од Избирачкиот список

Доколку тоа се случи, избирачкиот одбор го затвора гласачкото место и останува на гласачкото место до 19:00 часот, кога започнува со сумирање на резултатите. Ги повикува и овластените претставници и акредитираните набљудувачи.

Во никој случај избирачкиот одбор не го напушта гласачкото место, ниту изборниот метеријал, и не отпочнува со броење на гласовите пред 19:00 часот!

#### КОЈ ИМА ПРАВО ДА ГЛАСА?

Секое лице кое:

- е запишано во изводот од избирачкиот список и
- поседува важечки биометриски документ за лична идентификација - лична карта или патна исправа.

#### КОЕ ЛИЦЕ НЕ МОЖЕ ДА ГЛАСА?

Не може да гласа лице кое:

- не се наоѓа на Изводот од избирачкиот список;
- не поседува соодветен документ за идентификација;
- на десниот палец има белег од видливо мастило за обележување на гласачи;
- одбие да се потпише на Изводот избирачкиот список;
- не дозволува да биде обележан со видливо мастило за обележување на гласачи;



### КАКО ПОСТАПУВА ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР СО ГЛАСАЧИТЕ КОИ НЕ МОЖАТ ДА ПРИСТАПАТ ВО ГЛАСАЧКОТО МЕСТО?

За избирачи-лица со посебни потреби, кои не можат да влезат односно пристапат во гласачкото место, избирачкиот одбор е должен на овие лица да им овозможи на соодветен начин да влезат односно пристапат во гласачкото место за да го остварат своето право на глас.

Доколку овие лица со себе не доведе лице кое ќе му помогне при влезот односно пристапот во гласачкото место, во таков случај избирачкиот одбор е должен да определи лица од редот на избирачите кои во тој момент се затекнале во гласачкото место да му помогнат на избирачот со посебни потреби да влезе односно пристапи во гласачкото место за да го оствари своето право на глас.

### КАКО ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ГИ СОБИРА ПОДАТОЦИТЕ ЗА ОДЗИВОТ НА ГЛАСАЧИТЕ?

Податоците за одзивот на гласачите Општинската изборна комисија ги доставува до Државната изборна комисија, и тие се објавуваат. Вообичаено тоа се прави три пати во текот на денот:

- 10:00 часот,
- 13:00 часот и
- 17:00 часот.

Во секој од определените часови, ИО дава податок за вкупниот број на излезени гласачи од почетокот на гласањето!

Непосредно пред определените часови, претседателот на ИО:

- треба да има подготвена евиденција за тоа колку гласачи во гласачкото место веќе гласале.
- Членот на избирачкиот одбор кој ракува со изводот од Избирачкиот список, ќе ги преброи потписите и отпечатоците од прст;
- Ќе добие телефонски повик од Општинската изборна комисија;
- На Општинската изборна комисија ќе и го даде податокот за одзивот на гласачите.

### II.3.1 ПОСТАПКА ЗА ГЛАСАЊЕ

Гласањето се врши лично на гласачките места при што избирачите пристапуваат да гласаат еден по еден.

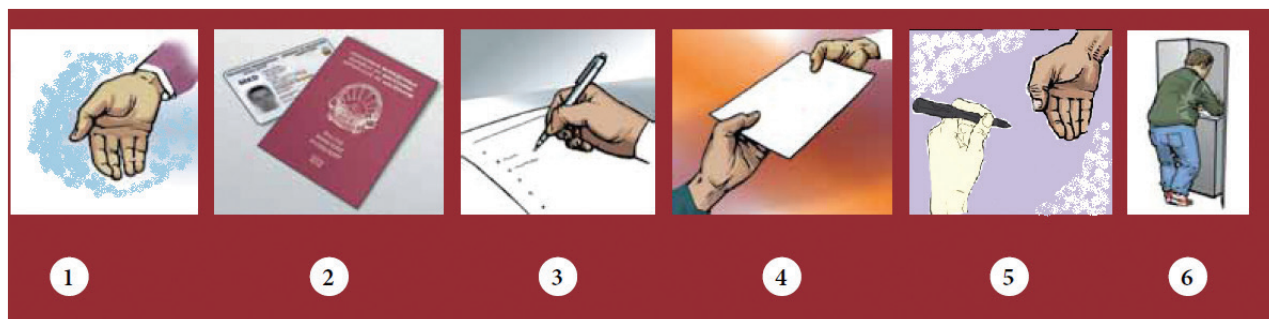
За целото време додека трае гласањето, членот на избирачкиот одбор кој се грижи за редоследот во гласачкото место и кој ги проверува гласачите дали имаат белег од видливото мастило за обележување на гласачи на десниот палец:

- Седи, а по потреба и стои најблиску до влезот на гласачкото место.
- Го организира и контролира влегувањето и движењето на гласачите во гласачкото место
  - Се грижи да не се создаде гужва во гласачкото место.
  - Доколку е потребно го организира и редот на гласачи кои чекаат пред избирачкото место.
- Избирачите кои гласале ги упатува кон излезот на гласачкото место.





Процесот на гласање може да го поделиме во повеќе фази кои, прикажани сликовито, се одвиваат ИСКЛУЧИВО ПО СЛЕДНИОТ РЕДОСЛЕД:



1. Проверка на гласачот дали има белег од видливо мастило за обележување на гласачи на десниот палец
2. Проверка на документите за лична идентификација,
3. Проверка и потпишување во изводот од Избирачкиот список,
4. Издавање на гласачко ливче,
5. Обележување на десниот палец на гласачот со видливо мастило за обележување на гласачи и
6. Гласање зад гласачките паравани.

### ЧЕКОР 1: ПРОВЕРКА НА ГЛАСАЧОТ

	<p>Членот на избирачкиот одбор ги проверува гласачите дали имаат белег од видливо мастило за обележување на гласачи на десниот палец</p>	
<p>Избирач со траги од видливо мастило за обележување на гласачи на десниот палец</p>	<p>-----&gt;</p>	<p>Го упатува да го напушти гласачкото место</p>
<p>Избирач кој одбива да му биде проверен десниот палец</p>	<p>-----&gt;</p>	<p>Го упатува да го напушти гласачкото место.</p>
<p>Избирач кој нема траги од видливо мастило за обележување на гласачи</p>	<p>-----&gt;</p>	<p>Го упатува кај членот на избирачкиот одбор кој ги проверува документите за лична идентификација</p>



## ЧЕКОР 2: ПРОВЕРКА НА ДОКУМЕНТИ ЗА ЛИЧНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА



Членот на избирачкиот одбор кој ги проверува документите за лична идентификација:

- Го утврдува идентитетот на избирачите врз основа на нивните документи за лична идентификација.

Во оваа смисла, избирачите можат да го докажат својот личен идентитет САМО со еден од следниве два документи:

1. ВАЖЕЧКА БИОМЕТРИСКА ЛИЧНА КАРТА, или
2. ВАЖЕЧКА БИОМЕТРИСКА ПАТНА ИСПРАВА (пасош), издадени од надлежен орган на Република Македонија.

**НАПОМЕНА 1: НИКАКВИ ДРУГИ ДОКУМЕНТИ НЕ СМЕАТ ДА СЕ ПРИФАТАТ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ИДЕНТИТЕТОТ НА ИЗБИРАЧОТ** (возачка дозвола, здравствена книшка, ученичка и студентска легитимација, ученичка книшка, индекс и сл.)

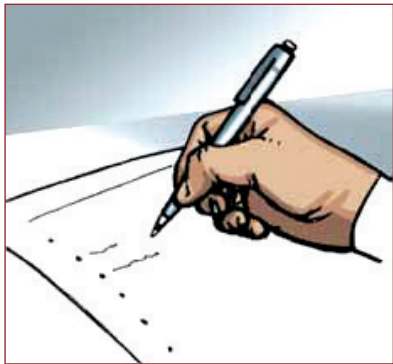
**НАПОМЕНА 2:** При утврдување на личниот идентитет, гласачот кој ќе пристапи во гласачкото место е должен пред Избирачкиот одбор да се претстави на начин на кој е претставен на фотографијата на документот за лична идентификација!!!

**МНОГУ ВАЖНО:** Претставниците на подносителите на листите и акредитираните набљудувачи можат од непосредна близина да го следат утврдувањето на идентитетот на избирачот!

Избирач без соодветен документ	----->	Не смее да гласа. Го упатува да донесе соодветен документ.
Избирач со соодветен документ	----->	Го упатува кај членот на ИО, кој ракува со изводот од избирачкиот список.



### ЧЕКОР 3: ПРОВЕРКА И ПОТПИШУВАЊЕ ВО ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК



Членот на ИО кој ракува со изводот од Избирачкиот список:

- Проверува дали избирачот се наоѓа во изводот од Избирачкиот список.
- Избирачот кој го нема во изводот од Избирачкиот список го упатува:
  - во седиштето на Општинската изборна комисија,
  - во надлежното подрачно одделение/канцеларија на ДИК;
  - да ја посети интернет страницата: <http://izbirackispisok.gov.mk/izspisok/>, за да провери дали е запишан во Избирачкиот список и доколку е, во кое избирачко место може да гласа
- Кога ќе утврди дека избирачот го има во изводот од Избирачкиот список:
  - Го заокружува редниот број пред името на избирачот во изводот од Избирачкиот список.
  - Му дава на избирачот да се потпише во списокот во графата до неговото име.

**ВАЖНО:** Членот на ИО кој ракува со изводот од Избирачкиот список мора да внимава секој гласач да се потпише во графата за потпис кај неговото име и презиме!!!

*Доколку избирачот, кој се наоѓа во избирачкиот список, е неписмен или има физички недостатоци, тогаш тој ќе сѐ напише од десниот показалец на месното резервирано за писане. За оваа цел се користат перниче за пишаници. Ако избирачот нема десен показалец тој ќе сѐ напише од неговиот лев показалец, а доколку нема ни лев показалец не се сѐ напише. Ова се евидентира во Дневникот за евиденција на писани.*

- Го упатува избирачот кај членот кој издава гласачки ливчиња.
- Го задржува кај себедокументот за лична идентификација додека избирачот не заврши со гласање.
- Му го враќа на избирачот документот за лична идентификација откако ќе го спушти гласачкото ливче во соодветната гласачка кутија.



Избирач кој не се наоѓа во изводот од Избирачкиот список	----->	Го упатува во Општинската изборна комисија, надлежното подрачно одделение/месна канцеларија на ДИК; Го упатува да ја посети интернет страницата: <a href="http://izbirackispisok.gov.mk/izspisok/">http://izbirackispisok.gov.mk/izspisok/</a>
Избирач кој одбива да се потпише во изводот од Избирачкиот список	----->	Не смее да гласа. Го упатува да го напушти гласачкото место.
Избирач кој се наоѓа во изводот од Избирачкиот список	----->	Се потпишува во Избирачкиот список; Го упатува кај членот кој издава гласачки ливчиња.

#### ЧЕКОР 4: ИЗДАВАЊЕ НА ГЛАСАЧКО ЛИВЧЕ



Членот на избирачкиот одбор кој издава гласачки ливчиња:

- Одговорен е за кочанот со гласачки ливчиња во гласачкото место.
- Контролира, пребројува, и го информира претседателот на избирачкиот одбор доколку во кочаните најде на оштетувања или печатни грешки.
- Откинува од кочанот по едно ливче за еден гласач.

**ВНИМАВАЈТЕ:** Серискиот број останува на кочанот!!!

- Става печат со бројот на избирачкото место **САМО** на предната страна на гласачкото ливче на определеното место за ставање печат.
- Му го дава гласачко ливче на гласачот.
- На гласачот му ја објаснува техниката на гласање.



Членот на избирачкиот одбор кој издава гласачки ливчиња му објаснува на гласачот:

- „Се гласа зад параванот за гласање, со заокружување на редниот број пред подносителот на листата на кандидати за којашто сакате да гласате и тоа исклучиво со хемиско пенкало во сина боја.
- Потоа, превиткајте го гласачкото ливче така што никој нема да може да види за кого сте гласале.
- Доколку погрешите, нема да добиете друго гласачко ливче.
- Упатете се кон гласачката кутија и ливчето пуштете го во кутија.
- Земете си го документот за лична идентификација.

Напуштете го гласачкото место.

### ЧЕКОР 5: ОБЕЛЕЖУВАЊЕ СО МАРКЕР - ВИДЛИВО МАСТИЛО



Членот на избирачкиот одбор кој ракува со Маркерот-видливото мастило за обележување на гласачи:

- Пред избирачот да се упати кон гласачкиот параван на неговиот десен палец го обележува со видливо мастило за обележување на гласачи.

Доколку избирачот нема десен палец, обележувањето се врши на палецот на левата рака, а доколку избирачот нема палец на двете раце, не се врши обележување. Ова се евидентира во Дневникот за евиденција на настани.

- Го упатува гласачот зад гласачкиот параван да гласа.

Избирач кој не дозволува да биде обележан со видливо мастило за обележување на гласачи

----->

- o Не му се дозволува да гласа.
- o Членот кој ракува со Маркерот-видливото мастило за обележување на гласачи бара од овој гласач да го врати добиеното гласачко ливче.
- o Ако одбива, се повикува надлежниот припадник на полицијата.
- o Ако ова лице се потпишало во изводот од Избирачкиот список, во забелешката во изводот покрај неговото име се нотира дека лицето не гласало.
- o Неупотребеното гласачко ливче при сумирањето на резултатите се прогласува за неважечко
- o Случајот, заедно со личните податоци на избирачот, се запишува во дневникот за евиденција на настани



## ЧЕКОР 6: ГЛАСАЊЕ ЗАД ПАРАВАНИТЕ



Членот на избирачкиот одбор кој ракува со Маркерот-видливото мастило за обележување на гласачи:

- Се грижи зад еден гласачки параван да има само еден гласач, освен во случаите кога на гласачот му е потребна помош.
- Ги проверува гласачките паравани за да се осигури дека никој нема оставено пропаганден материјал или забелешки со името на некој од подносителите на листа на кандидат. Доколку има такви, истите ги отстранува.
- Ги проверува гласачките паравани за да се осигури дека има хемиско пенкало за гласање.

СЕКОЈ ГЛАСАЧ ГЛАСА САМОСТОЈНО ЗАД ПАРАВАНОТ!  
ЕДЕН ГЛАСАЧ = ЕДЕН ГЛАС!

*Нарушувањето на тајноста на гласањето е кривично дело во Република Македонија.*

## ЧЕКОР 7: СТАВАЊЕ НА СЕКОЕ ЛИВЧЕ ВО ГЛАСАЧКАТА КУТИЈА



Членот на избирачкиот одбор кој ракува со Маркерот-Видливото мастило за обележување на гласачи:

- Се грижи секој гласач да пристапи кон гласачката кутија со превиткано гласачко ливче
- Ја контролира гласачката кутија за да се осигури дека секој избирач го става гласачкото ливче превиткано во гласачката кутија.

**МНОГУ ВАЖНО:** Не смее да се дозволи гласачот да го напушти гласачкото место без да го остави гласачкото ливче во гласачката кутија !!!

Во случај кога гласачот кој добил гласачко ливче одбива да го стави гласачкото ливче во гласачката кутија веднаш се повикува полицијата да интервенира!!!

- По завршеното гласање, го упатува гласачот кај претседателот на ИО, кој на гласачот му го враќа документот за лична идентификација.

Избирач кој одбива да го остави гласачкото ливче во гласачката кутија

----->

- Веднаш се повикува надлежниот припадник на полицијата;
- Случајот, заедно со личните податоци на избирачот, се запишува во Дневникот за евиденција на настани



### II.3.2. ПРИГОВОРИ ОД ГЛАСАЧИТЕ

Доколку некој избирач сака да поднесе приговор за заштита на своето избирачко право за кое смета дека му е повредено, Избирачкиот одбор:

- ќе го упати во Општинската изборна комисија или на Интернет-страницата на Државната изборна комисија ([www.sec.mk](http://www.sec.mk)) од каде што може да подигне образец на кој може да го поднесе приговорот.

### II.3.3. ГЛАСАЊЕ НА ИЗБИРАЧИ НА КОИ ИМ Е ПОТРЕБНА ПОМОШ

#### 1. КОЈ МОЖЕ ДА ГЛАСА СО ПОМОШ НА ДРУГО ЛИЦЕ?

- Избирачот кој има физички недостаток или е неписмен и поради тоа не може да гласа на начин утврден со Изборниот законик, има право со себе да повика лице кое ќе му помогне при гласањето.

#### 2. ШТО ДОКОЛУК У ИЗБИРАЧОТ НЕ ПОВИКАЛ СО СЕБЕ ЛИЦЕ КОЕ ЌЕ МУ ПОМОГНЕ?

- ИО ќе определи лице од редот на присутните избирачи на гласачкото место. Ова лице во никој случај не смее да биде од редот на членовите на избирачкиот одбор, овластените претставници на подносителите на листи или набљудувачите.

#### 3. ДАЛИ ЕДНО ИСТО ЛИЦЕ МОЖЕ ДА ИМ ПОМОГНЕ НА СИТЕ ИЗБИРАЧИ НА КОИ ИМ ТРЕБА ПОМОШ?

- НЕ. Едно исто лице може да помогне само на двајца избирачи на кои им е потребна помош!

#### 4. КАКО ГЛАСА ИЗБИРАЧОТ НА КОГО МУ Е ПОТРЕБНА ПОМОШ?

- Пред да гласа, избирачкиот одбор на лицето кое дава помош ќе му укаже дека со неговата помош не смее да влијае врз одлуката на избирачот.
- Избирачот и лицето кое му помага заеднички пристапуваат зад параванот за гласање. (Гласањето и во овој случај задолжително се врши зад параванот).
- Лицето кое помага ги чита сите листи, го прашува гласачот за која листа сака да гласа и му го покажува на гласачот редниот број пред листата на кандидат за која гласачот сака да гласа.
- Гласачот самиот го заокружува редниот број/пополнува гласачкото ливче!
- Лицето кое помага го пополнува гласачкото ливче наместо гласачот само во случај кога гласачот е слеп или со физички недостаток заради кој не може сам да го пополни гласачкото ливче.
- Гласачот сам го става ливчето во кутијата!
- Само доколку има физички недостаток поради кој тоа не може да го стори, лицето кое помага го става ливчето во кутијата.

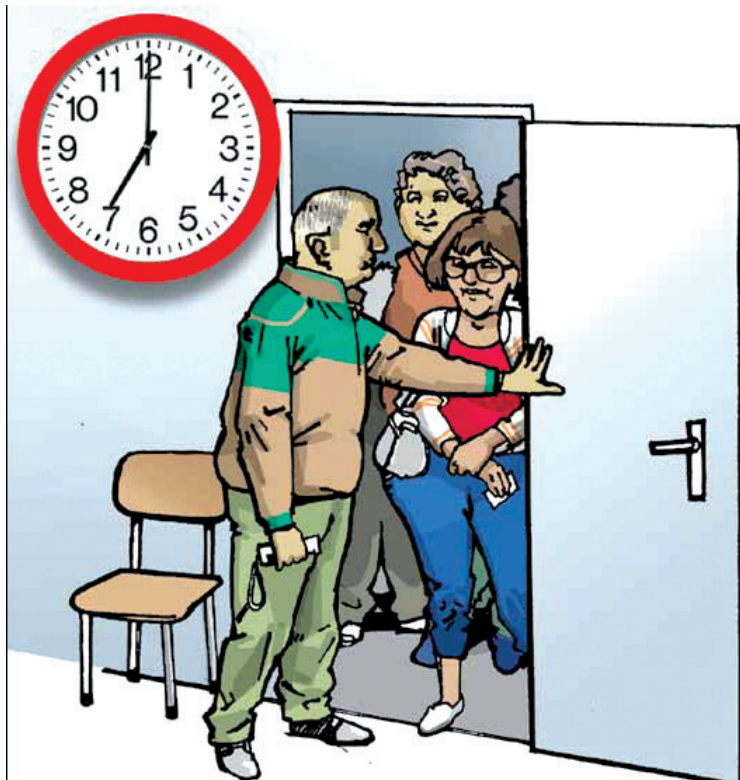
#### 5. КАДЕ СЕ ЗАБЕЛЕЖУВА ГЛАСАЊЕТО СО УПОТРЕБА НА ПОМОШ?

- Гласањето на овој начин, избирачкиот одбор го внесува:
  - во Записникот (Образец број 16а), каде се забележува бројот на гласачи кои барале помош при гласањето, и
  - Дневникот за евиденција на настани, при што во Дневникот се внесуваат податоците од личната карта на лицето кое помага и на забелешката се потпишуваат сите членови на ИО.



### II.3.4. ЗАТВОРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

- Гласачкото место се затвора во 19:00 часот.
- На избирачите кои во 19:00 часот се затекнале во објектот во кој се гласа, избирачкиот одбор ќе им овозможи да гласаат.
- Во 19:00 часот членот на избирачкиот одбор кој е задолжен за редоследот во гласачкото место и за проверка на гласачите дали во десниот палец имаат белег од видливо мастило за обележување на гласачи, ќе застане на крај на редот од избирачите кои се затекнале во објектот. Притоа не дозволува други гласачи кои дополнително ќе дојдат после 19 часот да гласаат.
- Кога и последниот избирач од редот ќе гласа, само овластените лица можат да останат на гласачкото место



Овластени лица кои можат да присуствуваат на гласачкото место по неговото затворање:

- членовите на избирачкиот одбор
- овластените претставници на подносителите на листи
- акредитираните набљудувачи
- претседателот, членовите и нивните заменици на општинската изборна комисија, и
- претседателот, потпретседателот и членовите на Државната изборна комисија.

- Кога и последниот гласач ќе го напушти гласачкото место, претседателот на ИО:
  - ќе го затвори отворот на гласачката кутија,
  - во Дневникот за евиденција на настани ќе го запише времето на завршувањето на гласањето, како и имињата на овластените лица присутни на гласачкото место,
  - во Записникот (Образец број 16а), ќе го запише времето на завршување на гласањето,
  - во Дневникот за евиденција на настани ќе ги запише броевите на сигурносните ленти со кои е запечатена гласачката кутија,
  - ќе ги информира овластените лица присутни на гласачкото место дека доколку го напуштат гласачкото место откако броењето на гласовите ќе започне, нема да им биде дозволено да се вратат во гласачкото место повторно.





### II.3.5. ПРЕКИН НА ГЛАСАЊЕТО

ИО може да го прекине гласањето во следните случаи:

- Ако на гласачкото место се наруши редот, се додека тој не се воспостави
- Во случај на временски непогоди и други вонредни околности
- Ако приодот до гласачкото место не го обезбедува полиција, а за тоа имало потреба
- Ако полицијата е повикана и не се одзвала на повикот

Во секој случај, доколку имало прекин на гласањето, причините за тоа се евидентираат во Записникот (Образец број 16а).

Ако:

Тогаш:

Гласањето е прекинато пократко од еден час	----->	Гласањето завршува во 19 часот и не се продолжува;
Гласањето е прекинато повеќе од еден час, а помалку од три часа	----->	Гласањето се продолжува по 19 часот за онолку колку што траел прекилот
Гласањето е прекинато подолго од три часа	----->	Се известува Општинската изборна комисија; Гласањето се прекинува и не продолжува тој ден.

### II.4. СУМИРАЊЕ И УТВРДУВАЊЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ГЛАСАЊЕТО НА ИЗБИРАЧКОТО МЕСТО

Откако гласачкото место ќе биде затворено, избирачкиот одбор постапува на следниот начин:

#### А) ПОРАМНУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКИТЕ ЛИВЧИЊА

- 1) ИО ги пребројува потписите и отпечатоците од прст од гласачите во изводот од Избирачкиот список. На овој начин се определува вкупниот број на избирачи кои гласале. Овој број се внесува во записникот (Образец број 16а).
- 2) Се пребројуваат неупотребените гласачки ливчиња. Нивниот број се утврдува на следниот начин:

Сериски број на последното неупотребено ливче	-	Сериски број на првото неупотребено ливче	+ 1 =	Неупотребени гласачки ливчиња
Пример:				
35700	-	35500	+ 1 =	201

Овој број се внесува во записникот (Образец број 16а).



3) Бројот на искористените (употребени) гласачки ливчиња во процесот на гласањето се добива со следната формула:

Вкупен број на добиени гласачки ливчиња	-	Број на неупотребени гласачки ливчиња	=	Употребени (искористени) гласачки ливчиња
<i>Пример:</i>				
800	-	201	=	599

Бројот на употребените гласачки ливчиња МОРА да е еднаков со бројот на избирачите кои гласале.

Доколку овие броеви не се еднакви, избирачкиот одбор треба да го внесе тоа во записникот (Образец број 16а), рубрика „втора проверка по затворање на избирачкото место“ и дневникот и за тоа да ја извести општинската изборна комисија.

4) На неупотребените гласачки ливчиња:

- им се откинува долниот десен агол,
- се ставаат во посебен плик кој се затвора и запечатува,
- врз пликот се лепи налепница на која се запишува бројот на избирачкото место, вкупниот број на неупотребените ливчиња и сервиските броеви на првото и последното неупотребено гласачко ливче.

## Б) ОТВОРАЊЕ НА ГЛАСАЧКАТА КУТИЈА

Пред отворањето Претседателот на ИО:

- ги прашува овластените претставници на подносителите на листа, и членовите на ИО дали имаат забелешки за постапката за гласање, доколку има забелешките ги вметнува во Записникот (Образец број 16а) во делот за забелешки за постапката за гласање.
- проверува дали броевите на сигурносните пластични ленти на кутијата за гласање се истите со кои е запечатена гласачката кутија при отворањето на гласачкото место и кои се запишани во Дневникот
- доколку броевите на лентите се совпаѓаат, тоа го внесува во дневникот и продолжува со отворање
- доколку броевите на лентите не се совпаѓаат, тоа го внесува во Записникот (Образец бр.16а), за тоа ја известува ОПШТИНСКАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА и продолжува со постапката за сумирање и утврдување на резултатите.



## В) БРОЕЊЕ НА ГЛАСОВИТЕ

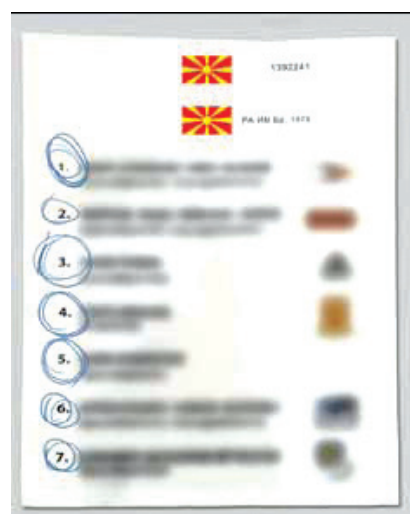
- 1) Пред да се отвори кутијата, со ждрепка се определува еден член од избирачкиот одбор кој:
  - едно по едно ќе ги вади гласачките ливчиња од кутијата, и
  - отворени ќе му ги предава на претседателот на избирачкиот одбор.
- 2) Претседателот на избирачкиот одбор го покажува ливчето на сите присутни.



- 3) ИО утврдува дали гласачкото ливче е важечко, непополнето или неважечко и за која листа на кандидат е гласано. За таа цел, на работната маса се формираат соодветни купчиња на гласачи ливчиња.



Непополнето гласачко ливче



Неважечко гласачко ливче



Важечко гласачко ливче:

Гласачкото ливче е важечко ако е во согласност со член 110 од Изборниот законик: „Избирачот гласањето го врши на тој начин што го заокружува редниот број пред подносителот на листата, односно редниот број пред кандидатот за којшто се определил да гласа и гласачкото ливче преклопено го става во кутијата за гласање.“

За важечко гласачко ливче се смета и она гласачко ливче од кое на сигурен и недвосмислен начин може да се утврди за која листа на кандидати избирачот гласал.

При утврдувањето на тоа што претставува „сигурен и недвосмислен начин“, треба да се појде од тоа на кој начин е пополнето гласачкото ливче, односно дали избирачот јасно ја изразил волјата дека гласал само за една листа на кандидат.

Сигурен и недвосмислен начин на изразување на волјата на избирачите би претставувало гласачко ливче на кое избирачот, наместо редниот број пред подносителот на листата, го заокружил името и презимето на кандидатот или симболот на подносителот на листата или го заокружил, обележал или на друг соодветен начин се определил за подносителот на листата доколку обележувањето е во рамките на една листа на кандидат.

Гласачкото ливче е неважечко:

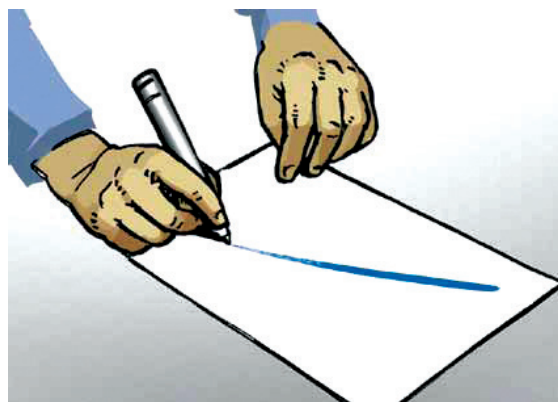
- ако има заокружено повеќе листи на кандидат
- ако е прецртано делумно или целосно,
- ако печатот на гласачкото ливче не е соодветен на бројот на гласачкото место каде се гласа
- ако нема печат на предната страна
- ако е заокружено, односно пополнето со фломастер во која било боја
- ако е заокружено, односно пополнето со хемиско пенкало во која било друга боја, освен сина
- ако е непополнето

4) Гласачкото ливче се става во соодветното купче, свртено со лицето нагоре.

5) Постапката се повторува се додека сите гласачки ливчиња не бидат извадени од гласачката кутија.

6) Доколку во кутијата има НЕПОПОЛНЕНИ гласачки ливчиња ИО веднаш:

- ги прецртува по целата должина, и
- ги става во купчето со неважечки гласачки ливчиња.





7) Сите НЕВАЖЕЧКИ гласачки ливчиња се ставаат во посебен плик на кој пишува „неважечки ливчиња“.

Доколку за некое неважечко ливче некој овластен претставник или член на избирачкиот одбор усно приговори на тоа, избирачкиот одбор гласа и одлучува во врска со забелешката, а случајот се забележува во Записникот (Образец бр.16а).

#### УТВРДУВАЊЕ НА ДОБИЕНИТЕ ГЛАСОВИ ПО ЛИСТА НА КАНДИДАТ

- ливчињата се вадат едно по едно и се утврдува за која листа е гласано
- дадениот глас се регистрира на обичен лист хартија
- уште еднаш се пребројуваат гласачките ливчиња од секое подредено купче
- резултатите се внесуваат во записникот (Образец бр.16а).

**ОБРНЕТЕ ОСОБЕНО ВНИМАНИЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА ПРЕБРОЕНИТЕ ГЛАСАЧКИ ЛИВЧИЊА!**

#### Г) ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ

ИО составува записници за гласање, сумирање и утврдување на резултатите на единствени:

- Образец број 16а, за избор на Претседател на Република Македонија.

Овој образец го добивате со доверливиот изборен материјал, тој е пропишан и потврден со печат од Државната изборна комисија. Обрасците се објавени во интернет страницата на Државната изборна комисија, [www.sec.mk](http://www.sec.mk), заедно со упатствата за нивно пополнување. **ВНИМАТЕЛНО ПРОЧИТАЈТЕ ГИ УПАТСТВОТА ПРЕД ДА ПОЧНЕТЕ СО ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ!**

ИО добива САМО ПО ЕДЕН ПРИМЕРОК на оригиналниот Образец бр. 16а, со печат од Државната изборна комисија. Внимателно чувајте го!

Записникот :

- го пополнува претседателот на ИО,
- го потпишуваат сите членови на ИО, и
- се доставува лично на рака на претседателот на ОПШТИНСКАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА.

За пополнување на Записникот:

Во случаите на ГРЕШКА ПРИ ПОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАПИСНИКОТ избирачкиот одбор:

1. со пенкало го прецртува зборот, односно бројот што е погрешен, со тоа што тој и понатаму останува читлив,
2. со пенкало се пополнува точниот податок,
3. покрај исправката се потпишува претседателот на ИО и се става печат на избирачкиот одбор.

Пример:

~~55~~

Погрешен број

57

Точен податок



Печат и потпис на претседателот на ИО



Д) ОТКАКО ЌЕ ГИ ПОТПИШЕ ЗАПИСНИЦИТЕ БРОЈ 16а, ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР:

- Ги пополнува и потпишува карбонизираните копии од обрасците број 16а.
- На секој овластен претставник на подносител на листа на кандидати и секој акредитиран набљудувач кој се наоѓа во гласачкото место, избирачкиот одбор му дава по една карбонизирана копија од записникот (Образец број 16а).
- Го пополнува Записникот за предавање на изборниот материјал (Образец број 20а).
- На видно место на објектот каде е сместено гласачкото место истакнува (лепи) по една пополнета карбонизирана копија од (Образец број 16а).

ВНИМАНИЕ: Копијата се поставува на место каде и по затворањето на гласачкото место ќе може заинтересирани граѓани да се информираат за изборните резултати. Значи се поставува на влезната врата на училиштето или објектот. Ова е важно за да се гарантира транспарентноста на изборниот процес и претставува значаен показател за познавање и следење на процедурите.

## II.5. ПАКУВАЊЕ НА ГЛАСАЧКИОТ МАТЕРИЈАЛ

Во просирната пластична вреќа за транспорт на доверлив материјал, на која е ставена лепенка со името на општината, видот на изборите и бројот гласачкото место се пакува:

1. Запечатениот плик во кој претходно се ставени употребените гласачки ливчиња (важечки и неважечки гласачки ливчиња);
2. Запечатениот плик со неискористени гласачки ливчиња и кочанот од употребените гласачки ливчиња;
3. Запечатениот плик со изводот од Избирачкиот список и дневникот за евиденција на настани.

		
Употребени гл.ливчиња	Неупотребени гл.ливчиња	Избирачки список
	+	+
	Кочан од употребени гл. ливчиња	Дневник за евиденција

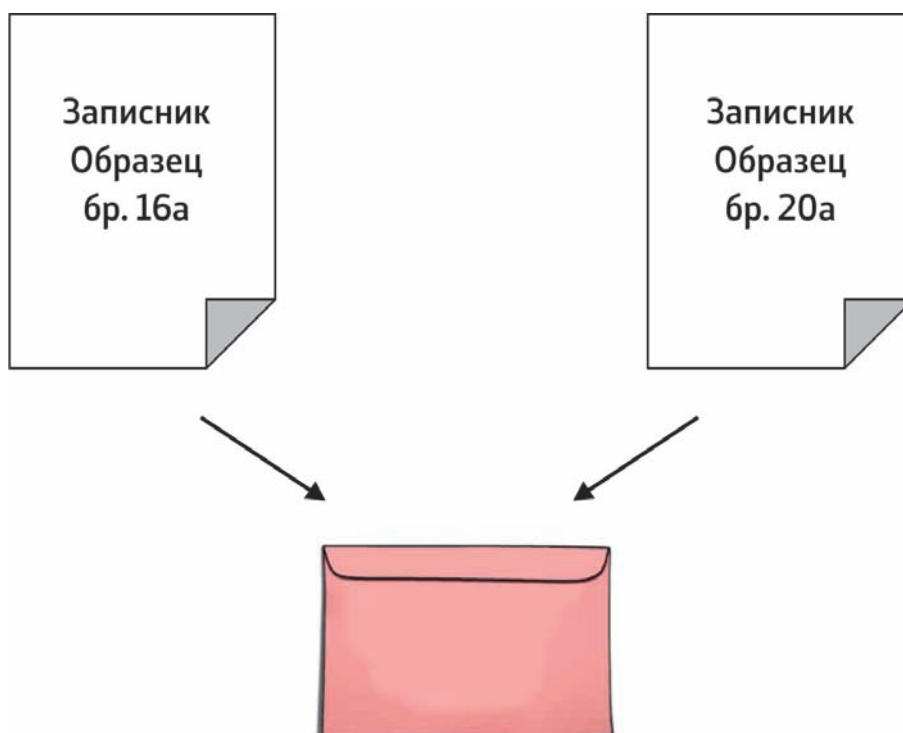




- 1) Во прозирната вреќа на која нема лепенка, се пакува НЕДОВЕРЛИВИОТ изборен материјал.



- 2) ОРИГИНАЛНИОТ ЗАПИСНИК од сумирањето на резултатите (Образец број 16а) и Записникот за предавање на изборниот материјал (Образец број 20а) се доставуваат до општинска изборна комисија ВО ПОСЕБЕН ПЛИК и се предаваат на претседателот на општинската изборна комисија.





3) Маркерот-видливото мастило за обележување на гласачи и печатот со број на избирачкото место се предаваат на рака на овластеното лице од општинската изборна комисија.

4) Гласачките кутии исто така се враќаат и се предаваат во општинската изборна комисија. Изборниот материјал од гласањето, до општинската изборна комисија го доставува претседателот во придружба на членовите на избирачкиот одбор и заинтересираните претставници на подносителите на листите.

Полицијата го обезбедува избирачкиот одбор при транспортирањето на материјалите до општинската изборна комисија, ако избирачкиот одбор го побара тоа.

**СИТЕ ИЗБИРАЧКИ ОДБОРИ, МАТЕРИЈАЛОТ ГО ДОСТАВУВААТ  
ДО НАДЛЕЖНАТА ОПШТИНСКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА!**





### III. ЗАБРАНИ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

#### III.1. ЗАБРАНА ЗА КОРИСТЕЊЕ МОБИЛЕН ТЕЛЕФОН ИЛИ АПАРАТ ЗА ФОТОГРАФИРАЊЕ НА ГЛАСАЧКОТО ЛИВЧЕ



Се забранува фотографирање на гласачкото ливче со мобилен телефон или апарат за фотографирање. Овластените претставници на подносителите на листите, набљудувачите и гласачите на денот на гласањето на гласачките места не смеат да користат мобилен телефон, апарат или други средства за сликање на гласачкото ливче.

Избирачкиот одбор може да го отстрани од гласачкото место секое лице кое не се придржува кон оваа забрана.

#### III.2. ЗАБРАНА ЗА НОСЕЊЕ ОРУЖЈЕ НА ГЛАСАЧКОТО МЕСТО

Никој не смее да дојде на гласачкото место вооружен, освен полицијата.

Полицијата влегува на гласачкото место само во случаите кога е повикана од Избирачкиот одбор и кога ќе забележи сериозно нарушување на редот и мирот.





### III.3. ЗАБРАНА ЗА СЕМЕЈНО И ГРУПНО ГЛАСАЊЕ И ГЛАСАЊЕ ВО ИМЕ НА ДРУГ

Правото на тајност на гласот се гарантира со Уставот на Република Македонија .

Избирачките одбори се тие кои се одговорни да ги препознаат и да ги спречат евентуалните обиди да се наруши тајноста на гласањето!

**ЗА ВРЕМЕ НА ГЛАСАЊЕТО ИЗБИРАЧКИОТ ОДБОР ТРЕБА НА ГЛАСАЧОТ  
ДА МУ ОБЕЗБЕДИ ДА БИДЕ САМ ЗАД ГЛАСАЧКИОТ ПАРАВАН!**

Семејното и групното гласање и гласањето во име на друг во Република Македонија се забранети. Тие значат кршење на избирачкото право, претставуваат основа за нарушување на тајноста на гласањето и може да доведат до поништување на изборите. Со семејното гласање се повредува: тајноста на гласањето, еднаквоста на избирачкото право и слободното определување при гласањето.

Забраната за семејно и групно гласање и гласање во име на друг се однесува на:

- ЗАБРАНА едно лице да гласа за друго/други лица (гласање за друг);
- ЗАБРАНА еден член од семејството, зад гласачкиот параван да им покажува на останатите членови како и за кого да гласаат (семејно гласање);
- ЗАБРАНА двајца, група или цело семејство да гласаат заедно зад гласачкиот параван (групно гласање) и слично.



*ИО мора да обезбеди за време на гласањето гласачот да биде сам зад параванот!*



Членовите на избирачкиот одбор МОРА да ги препознаваат овие појави, и истите ДА ГИ СПРЕЧАТ.

Во случај на обид за семејно гласање членовите на избирачкиот одбор имаат обврска:

1. Да го спречат обидот и
2. Секој обид да го евидентираат во Дневникот за евиденција на настани

Против член на Избирачки одбор кој овозможил (не спречил) семејно гласање ќе се поведе:

- дисциплинска постапка (санкција-престанок на работниот однос)
- прекршочна постапка (санкција-глоба од 500 до 1.500 EUR)
- кривична постапка (санкција – затвор од најмалку 5 години)

Против лице кое учествува во семејно гласање може:

- да се поднесе прекршочна пријава
- да се поднесе кривична пријава

Изборниот законик го предвидува семејното гласање и како основ за поништување на гласањето на гласачкото место.

### **III.4. СОРАБОТКА СО ПОЛИЦИЈАТА НА ДЕНОТ НА ГЛАСАЊЕТО**

Избирачкиот одбор се грижи за одржување на редот и мирот на гласачкото место. Истиот може да побара помош од полицијата за воспоставување ред на гласачкото место.

Полицијата го обезбедува редот во избирачкото место, во објектот во кој се наоѓа гласачкото место и го обезбедува приодот до гласачкото место (просторијата во која се гласа).

Полицијата го обезбедува гласачкото место непрекинато од 6,00 часот до 19,00 часот, односно до завршувањето на гласањето. По завршување на гласањето Полицијата го обезбедува транспортирањето на изборниот материјал до ОПШТИНСКАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА.

Доколку се бара интервенција на полицијата на гласачкото место, случајот се утврдува и запишува во Образецот кој е составен ден на овој Прирачник!

Полицијата може да дојде во гласачкото место само ако е повикана од:

- претседателот или заменикот на претседателот на ИО
- по исклучок, ако поради спреченост на претседателот и заменикот на претседателот на ИО, истите не можат да ја повикат полицијата, тоа може да го стори и член на ИО.

Повикувањето на полицијата се врши усно, писмено, телефонски или на друг погоден начин. За секоја интервенција на полицијата се известува Општинската изборна комисија и се пополнува соодветен образец за утврдување на потребата за повикување на полиција.



Избирачкиот одбор може да ја повика полицијата да интервенира во просторијата каде што се гласа заради:

- нарушен ред и мир во гласачкото место – се до негово повторно воспоставување
- отстранување на неовластено присутните лица во објектот и просторијата за гласање
- по исклучок, ги отстранува претседателот, заменикот на претседателот или член на избирачкиот одбор кои го нарушуваат редот и мирот во гласачкото место, ако е тоа неопходно за негово воспоставување
- Отстранување на сите неовластени лица од гласачкото место и од објектот во којшто е сместено гласачкото место по затворање на гласачкото место, за да се обезбеди непречено броење и сумирање на резултатите.

Полицијата го обезбедува избирачкиот одбор до предавањето на записникот и изборниот материјал на ОПШТИНСКАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА, ако е тоа побарано од страна на ИО.

**Ако полицијата не одговорила на барањето за интервенција од страна на избирачкиот одбор, а за тоа имало потреба и влијаело врз спроведувањето на гласањето на избирачкото место, Државната изборна комисија, по службена должност или по поднесен приговор, со решение КЕ ГО ПОНИШТИ ГЛАСАЊЕТО на гласачкото место.**

